utoljára kint voltam, egyet sem találtam, nem voltak gyerekek, leszármazottak, nem volt, aki megváltsa a sírhelyet. A mi sírhelyünkről is levették a keretet, a dédnagyapám sírja nagyjából épen maradt. Alig tudtam megváltani, nem akarták elismerni, hogy a felmenőim nyugosznak ott, nagyszüleim, dédszüleim. Egy évbe került, míg elintéztük.

Kiderült, hogy Erzsike néni az örmény ételeket nem igazán kedveli.
- Édességeket csinált nagyanyám is Kolozsváron, sok dióval, sok mézzel, ez a dalauzi, de én nem szerettem, túlságosan émelyítőnek tartottam az ízét. Ezeket mi már egyáltalán nem készítjük a családban; ha churut van, azt a fiúk szeretik, de én nem rontom el vele a húslevest... - és megint elneveti magát. - Úgy látszik, túlságosan magyar gyomrú vagyok. Zakariáséknál és nálatok (Dávidéknál) nagyon finom örmény ételeket lehetett enni. Katinka néniéknél, a Zárug Gyöngyike nagynénjénél volt nyúlpástétom hecsempecs szósszal, az nagyon érdekesen készült és nagyon finom volt, s még volt egy örmény édesség, kivágott tésztaféle, a dalauzihoz hasonlóm valamivel töltötték meg.
Mostanában fog megjelenni egy fiatalon meghalt örmény kislányról (Zárug Gyöngyikéről, akit a rokonai szeretnének boldoggá avattatni) szóló könyv Erzsike néni szerkesztésében.
- Én, mint a hályogkovács, azt mondtam, rendben van, fogalmam sem volt, hogy mire mondok igent - nevet, amikor arról kérdezem, hogyan kerültek hozzá a kéziratok. - Úgy megszenvedtem ezzel a kézirattal, hogy azt egy huszonegyedik századi gyerek is megértse... s meg kellett magyaráznom a kézdivásárhelyi kapcsolatokat. Szeptemberben adtuk nyomdába, állítólag már nyomják.
Erzsike néni a kislány gyerekkori játszópajtása volt, ugyanakkor „örmény rokon", nem utolsó sorban nagy tapasztalattal és jó irodalmi érzékkel bíró magyartanárnő, így a gyergyószentmiklósi plébános rábízta a szerkesztői munkát.
- Én büszke vagyok a magyarságomra. Örménységemmel soha nem álltam elő, ha azonban megkérdezték, soha nem tagadtam le, nem is szégyellem, mert nem olyanok voltak az ősök, hogy szégyenkezni kellene miattuk; ennek az országnak a felemelkedéséért és kultúrájáért rengeteget tettek, az adományaikkal, a szellemi és testi munkájukkal, nagyon odaadó és hűséges társaság, hű ahhoz a földhöz, amely befogadta. Mert nem volt hol megmaradjanak, mindenhonnan elűzték őket.
De ahol befogadták őket, ott teremtettek: kultúrát, virágzó kereskedelmet, művészetet, úgyhogy csak büszkék lehetünk rájuk, s felemelt fejjel kellene köszönetet mondanunk azért, amit létrehoztak.
Hogy ennyit is tudunk a múltról, azt annak köszönhetjük, hogy a papírok fennmaradtak s hogy abban az időben a szülők még beszélgettek a gyerekekkel, meséltek. Lehet, hogy a mai világban ez nem mindenütt van meg.

Összeállította *Bak-Dávid Tímea*

Segítségükért köszönetet mondok Zakariás Máriának, Dávid Imrének, Bogdán Évának, Vikol Erzsébetnek, Dávid Péternek és Simó Katalinnak.

******

Az ember versei

Dr. Nagy Attila - hadd írjuk így - nem „csak" doktor. Költő. Egy leveléből, amelyet Marosvásárhelyről írt, s nem azzal a szándékkal, hogy közölhető legyen, hadd idézzünk mégis néhány sort: „Velencében jártamkor sokat gondoltam a világon szerteszóródott örményekre, hiszen egyik vallási-kulturális központjuk közvetlen közelében jártam.
Kolumbán Kata apai dédanyám nyomait kutatom még mindig, de úgy tűnik, nem sok sikerrel. Persze, ez mit sem változtat az örménység iránt érzett, belém kódolt rendkívüli

szimpátiámon, szeretetemen, tiszteletemen. Végülis örmény vér is van bennem, amire büszke vagyok".
Olvasóként én azt tehetném hozzá, hogy mi, örménymagyarok, magyarörmények pedig büszkék lehetünk a negyed (?), nyolcad (?) vagy tizenhatod (?) részben örmény származású Nagy Attilára.
Számít-e a hányad? Vagy az számít, hogy ismét találkozunk egy emberrel, aki talán harminc, talán hatvan éves, de ember.
Velence harangjai című kötetét olvasgatva (megjelent a Magyar Kulturális Örökség Minisztériuma támogatásával 1999-ben, a marosvásárhelyi Mentor Kiadónál) az az ember érzése, hogy az örökös emberi kétségeket és fájdalmakat nem lehet elégszer kifejezni. És mindenkinek újra ki kell fejeznie a saját gondját, fájdalmát. Nagy Attila például ilyen kérdést tesz fel a verseskötetben:

Az elszalasztott alkalom
Az elszalasztott élet
Sejtjei csukódnak
Irgalmas Istenem
Ha elmegy odaátra
Szabad-e magamhoz intenem

Valószínűleg ott kezdődik az Ember, ahol igyekszik megküzdeni saját, legrémesebb gondjaival.
Ha kapható volna, örömmel ajánlanám olvasóinknak a „Velence harangjai" című, négy éve kiadott verseskötetet. Egyáltalán nem Velencéről szól és nem turisztikai szépelgés. Ember írta. Pontosabban: egy ember megszenvedte.

dcs

******

Nagy Attila

Töredék

1. Kibírni ha már nem lehet,
Azt ahogyan a rettenet
Szépít meg egy-egy arcot.
2. Miféle megadást, feladást,
Harcot
Odázni újra el -
3. Hogyan kell, mit is kell, Istenem?
Itt állok, állunk védtelen,
Törnek a csontok naponta bennünk.
4. Mint fogatlan száj síkos falatra,
Létünkre huttyanunk?
5. Elhagyott sapka poros járdán,
Nagy zsíros folt valaki vállán,
Túl józanon, mindig kábán
Hogy érzed magad, Istenem?

(A költő örménymagyar, Marosvásárhelyen él.)

*****